

O spánku

Televizní kvízy, jimiž se všechny podvečerní programy jen hemží, mají své předchůdce v pohádkových úlohách, kde bývají princům, případně mladíkům prostého rodu kladeny při zkoušce předepsané při ucházení se o ruku (a nepochybně i další anatomické příslušenství) královských dcer různé úkoly. V jedné z pohádek zapsaných Boženou Němcovou je součástí takového kvízu dotaz po věci na světě nejsladší. Správná odpověď, k níž bylo třeba se propracovat bez jakékoli nápovědy, měla znít – spánek. Odpovědi jako med, případně jiné pochutiny, jejichž kalorickou hodnotu, potažmo sladivost by bylo možné objektivně proměřit, uznány nebyly.

Spánek je rozumné považovat za záležitost na světě nejsladší zejména proto, že člověku umožňuje vyhnout se nepříjemnostem, jako jsou únava, stresy všeho druhu, hlad a žízeň, křivdy a trápení. Zaspát je. Zejména ranní spánek těší se mezi všemi možnými druhy spánku vynikající pověstí – asi jako lesní med mezi všemi včelími medy, jak nám je včely a včelaři poskytují.

Jenom naivní lidské mládě se může domnívat, že spánek představuje dobu pro život ztracenou. Opak je pravdou. Nejenže člověk spánkem osvěžený je schopen odvádět zvýšené výkony v práci fyzické, jako je kosení trávy pro kozu nebo stavění jejího chlívků – takový člověk bývá schopen vyšší produktivity i při psaní básní nebo řešení soustav nelineárních rovnic o více neznámých. Samozřejmě za předpokladu, že se už předtím, než se uložil ke spánku, uměl kvalifikovaně ohánět kosou a zednickou lžící, případně že ho už tehdy napadaly rýmy a měl vystudovanu vyšší matematiku.

Spánek jako trest je námětem jedné z lidových pohádek – té o Šípkové Růžence, kterou při narození zaklela sudička vadného charakteru, aby se ve věku rané dospělosti píchla ostrým předmětem a následkem toho dlouhodobě usnula. K jejímu probuzení pak po letech došlo poté, co ji políbil princ, který se prosekal do hradní věže, v níž princezna Růženka usnula. Tato scéna je ve světovém písemnictví jedním z mála příkladů, kdy se někomu dostalo pochvaly za to, že někoho jiného náhle ze spánku probudil.

Zvláštní spánkovou kategorií je spánek věčný, označovaný také jako odpočinutí lehké. Zvláštnost tohoto spánku spočívá v tom, že nikoho nemine, že se mu nikdo nemůže vyhnout, ať by se jakkoliv snažil. Existuje sice možnost jeho příchodu poněkud pozdržet, čehož také lepší lidé hojně využívají, principiálně však jeho příchodu zabránit nelze. Je to jeden z několika málo příkladů toho, že přece jen existuje na světě alespoň nějaká spravedlnost. Smrt a náhoda.

Z oněch lepších lidí uvažuje o věčném spánku, indiány označovaném jako odchod do věčných lovišť, dánský princ Hamlet; důvodem jeho úvah je skutečnost, že je něco shnilého ve státě dánském, a také fakt, že mu strýc otrávil tatínka a maminka se následně s tímto strýcem zapoměla. Jedná se ovšem o úvahy mimočasové, které, byvše aplikovány do doby současné, vedly by nepochybně k vymření českého národa po meči i po přeslici.

Stanislav Komenda